

I. hrvatsko sklizalačko društvo

U PRVOJ GODINI DJELOVANJA DRUŠTVA, 1877./1878., SEZONA JE TRAJALA 38. DANA. DRUŠTVO JE DALO TISKATI CRVENE TABLICE, KOJE SU ZNAČILE DA JE KLIZALIŠTE OTVORENO, I BIJELE, KOJE SU ZNAČILE DA JE KLIZALIŠTE TOGA DANA ZATVORENO. TI SVOJEVRSNI SEMAFORI ZIMI SU BILI POSTAVLJENI U NAJPROMETNIJIM DIJELOVIMA GRADA. ZA UDOBNOST OPĆINSTVA DRUŠTVO JE OD TRGOVCA DRVOM VJEKOSLAVA HEINZELA, OCA KASNIJEG GRADONAČELNIKA ZAGREBA, IZNAJMILO ČETIRI BARAKE UZ CIJENU OD 60 FORINTI ZA SEZONU.

Piše **Miroslav Šarić**

Godine 1874. u Zagreb je iz Graza došao mladi građevinski inženjer Milan Lenuci. On je prvi predložio da se u Zagrebu osnuje klizački klub, a svestrani športaš i trgovac Ladislav Beluš preuzeo je uređenje klizališta. Jedno privatno klizalište otvorio je na Jezuitskom trgu na Gornjem gradu, a drugo javno, na mjestu gdje je kasnije izgrađena zgrada Hrvatskog sokola na današnjem Mažuranićevom trgu. Kada bi temperatura pala ispod ništice, vatrogasci su iz obližnjeg potoka Tuškanca, koji je tekao Frankopanskom ulicom, ispumpavali vodu na teren klizališta, koji je bio niži od današnjeg. Klizački klub osnovan je u listopadu 1874., a u prosincu iste godine otvoreno je spomenuto klizalište. Sezonska ulaznica za pojedinca stajala je dvije forinte, a obiteljska četiri forinte. Nečlanovi su dnevno mogli klizati za 10 novčića. Ulaznice su se mogle kupiti u nekima zagrebačkim trgovinama i kavanama. Pretpostavlja se da klub nije uspio okupiti brojnije članstvo jer je 16. siječnja 1875. javnost putem novina obaviještena da dnevna ulaznica stoji pet novčića.

Organizacija prve utakmice ili "obdulje"

Klizački je klub u nedjelju 14. veljače 1875., u dva sata popodne, održao prvu utakmicu odnosno natjecanje uz vojnu glazbu c. kr. regimente. Program utakmice ili, kako je najavljeno, "obdulje" bio je ovaj: 1. *Brzo klizanje sa zaprekama za gospodu, tri puta naokolo*, prva nagrada bile su dvije boce vina, a druga boca pjenušca; 2. *Pogađanje i razbijanje lonca sa zatvorenim očima*, nagrada 50 novčića; 3. *Brzo trčanje za gospođe, jedanput naokolo*, prva nagrada veliki, a druga mali buket, naručeni u Trstu; 4. *Zgađanje obruča za klizanja*, nagrada 25 naranči, *uložak 10 novčića*; 5. *Dječja utrka, jedanput naokolo*, nagrada jedan karton bombona, *uložak 10 novčića*; 6. *Pogađanje živog kokota sa štapićem zatvorenim očima* - nagrada je bila isti taj kokot.

Sjedište za članove ili nečlanove iznosilo je 30 novčića, a za stajanje je trebalo izdvojiti 10 novčića. Uz prisustvo nekoliko tisuća gledatelja, po velikoj hladnoći, zabava je izuzetno uspješna. Jedino je loše prošao kokot koji je

Milan Lenuci

bio privezan na jednom mjestu na uzici, te je jedva ostao živ nakon ove torture... Posljedica ove zabave i utrke bila je da se cijeli Zagreb zainteresirao za klizanje. Unatoč tome, nakon ove priredbe rad Klizačkog kluba je zamro.

Osnutak I. hrvatskog sklizalačkog društva

Budući da Zagreb bez klizačkog kluba nije mogao biti, skupina ljubitelja klizanja predvođena Ivanom Kosirnikom održala je 25. listopada 1877. Osnivačku skupštinu I. hrvatskog sklizalačkog društva. U molbi za odobrenje pravila Društva, upućenoj vlastima tjedan dana kasnije, navodi se da je njegova svrha *gojenje i promicanje sklizanja koje se zaviđenjem liepog i udobnog klizališta uz što jeftinije uvjete postići ima. Nadalje će društvo nastojati oko promicanja socijalnog života priređujući društvene zabave gojić uz to i dobrotvorne svrhe*. Čim su 7. prosinca 1877. pravila Društva bila potvrđena, odmah je predana molba gradskom poglavarstvu za besplatni ustup zemljišta uz plinaru, na mjestu današnje zgrade Elektre u Gundulićevoj ulici.

Upravni odbor I. hrvatskog sklizačkog društva 1888. godine. Gornji red: Aurel Šenoa, Milan Živković. Slavko Šrepel, Ivo Hatz, Zvonimir Žepić, Dragutin Kaiser i Ljudevit Andrassy. Sjede: Milan Accurti, Milan Lenucilvan Kosirnik, Vladimir Čačić i Žiga Scabroth

Klizalište na današnjem Mažuranićevom trgu 1898. godine

Na prvoj redovitoj Glavnoj skupštini 17. prosinca 1877. za predsjednika je izabran Ivan Kosirnik, primarijus u bolnici Milosrdne braće, a prvi potpredsjednik bio je Milan Lenuci. Članovi upravnog odbora nadzirali su led "alfabetskim redom". Gradsko poglavarstvo je nedjeljom odredilo dva stražara da održavaju red na klizalištu. Agilni upravni odbor je od prijašnjeg vlasnika klizališta, Ladislava Beluša, otkupio stari klizački inventar za 80 forinti.

Klizački semafori

Klizanje se u Zagrebu još više razvilo kada je trgovac Konšeg u Zagreb iz Ljubljane 1877. donio prve željezne "Halifaks" klizaljke, koje su se stalno počele rabiti umjesto prvotnih drvenih "holenderica". U prvoj godini djelovanja Društva (1877./1878.) sezona je trajala 38. dana. Iz današnje bi se perspektive moglo reći da je to bila izuzetno hladna zima. Društvo je dalo tiskati crvene tablice, koje su značile da je klizalište otvoreno, i bijele, koje su značile da je klizalište toga dana zatvoreno. Ti svojevrсни semafori zimi su bili postavljeni u najprometnijim dijelovima grada. Za udobnost općinstva Društvo je od trgovca drvom Vjekoslava Heinzela, oca kasnijeg gradonačelnika Zagreba, iznajmilo četiri barake uz cijenu od 60 forinti za sezonu. Napokon, ispravljena je boljka koja je pratila i djelatnost Klizačkog kluba. Klizalište je dobro ograđeno pa su se ulaznice mogle naplatiti svima.

"Taj nelijepi običaj"

U prvoj sezoni djelovanja u siječnju 1878., autor članka u *Agramer Zeitungu* se žali na gledatelje koji su bez klizaljki hodali po ledu. *Taj nelijepi običaj, da se je išlo bez klizaljki na led na razgovor sa klizačima, napose sa damama*, još je više godina potrajao, dok se nije to konačno uz opetovane i oštre opomene sa strane odbora iskorijenilo. U drugoj sezoni postojanja, 1878./1879. godine, uvedeno je spremanje klizaljki i za to se na godinu plaćalo dvije forinte.

Velika kostimirana zabava na klizalištu održana je 21. siječnja 1879. godine. Na ledu je bilo oko tisuću klizača, a izvan ograde nakupilo se nekoliko tisuća gledatelja koji su ali poradi preslabe rasvjete malo šta vidjeli. Novinaru *Obzora* je bilo malo čudno da se takva zabava priređuje tako kasno navečer: *Jer nam se jedva čini, da će tko naivan misliti, da u Zagrebu imade ženskog svijeta, koji bi maskiran u noći tražio objesnu zabavu*. I na sam dan zabave konzervativni je *Obzor* još jedanput opomenuo roditelje, jer da nije svejedno tko će se s njihovom djecom zabavljati navečer maskiran na ledu, kao što se to zbiva u raskalašenom Beču.

Druga kostimirana zabava na ledu održana je desetak dana kasnije. Ovoga puta, zahvaljujući baš zanovijetanju *Obzora*, priredba je počela u sedam, a završila već u 10 sati. Velike probleme stvarao je vjetar. Klizalište je bilo osvijetljeno

električnom rasvjetom, petrolejkama i bengalkama. U *Obzoru* od 4. veljače 1879. spominje se da je *Klizalište zasjalo čas crvenim, čas bijelim, čas modrim bengalučkim svjetlom u hrvatskim narodnim bojama*. U veljači te sezone zabilježena je temperatura od minus 34 stupnja.

Podvornici s posebnim kapama

Kako je pristup do klizališta bio neuredan, a za toplijeg vremena blatan, odbor Društva zamolio je tadašnjeg načelnika *Matu Mrazovića* da po gradskom kapetanu *Pljuščecu* pošljunci prilaz do klizališta.

U prvo se vrijeme klizalište punilo vodom iz potoka, a kasnije vodom iz vodovoda. Zato je gradsko poglavarstvo izdalo posebnu dozvolu 3. studenoga 1879. godine. Društvo je za tisuću hektolitara vode moralo platiti sedam forinti. Odbor je odlučio da se nove tablice o radu klizališta trebaju postaviti na *Stankovićevoj kući* na *Jelačićevom trgu*, na *bivšoj Keglevičevoj kući* na *uglu Ilice i Frankopanske*, te kod *Ilije Guteše* na *Markovom trgu* u *Gornjem gradu*. Podvornik na klizalištu dobio je posebnu društvenu kapu s natpisom, a pomoćnici, koji su posjetiteljima vezivali klizaljke, dobili su kape i brojeve. Klizači su ih obično pozivali po tom broju, najčešće na njemačkom, npr. "Einser"!

Jedna od najduljih zima

U sezoni 1879./1880. u društvenoj je baraci Društva uređena garderoba za pohranu stvari klizačima, što se po osobi plaćalo pet novčića. U toj je sezoni klizalište radilo 46 dana. Prvi se put rabila i voda iz novog vodovoda za polijevanje već gotovog leda, što su činili vatrogasci pomoću cijevi. Neki klizači su uložili prve tužbe na tzv. "dačke kolone" koje su smetale klizanju ostalih mirnih klizača, te ih je odbor morao zabraniti.

Iz *Spomenspisa Zagrebačkog klizačkog društva* doznajemo da je *U toj sezoni bila tako jaka zima da se Sava zaledila od Kranjske do Jasenovca. Tekar 10. veljače popustila je zima te se je led počeo micati na Savi. Kod Zagreba se je nakupilo od mosta do tisuću metara daleko ledenih santa, koje su ugrožavale Savski most. Ljudi su dolazili k Savi da se nagledaju tog rijetkog i strašnog prizora. Zagrebački most je održao pobjedu, a led se je pomalo stao gubiti u donje krajeve*.

Literatura

1. Bučar, F. (1931). *Spomenspis Zagrebačkog klizačkog društva 1877 - 1931*. Zagreb: Zagrebačkoklizačko društvo.
2. Radan, Ž. (1973). *Zbirka pravila gimnastičkih i sportskih organizacija od 1861. do 1914. u Arhivu Hrvatske, Povijest sporta*, 4 (16), 1447 - 1486.
3. Frntić, F. (1984). *Prvi registrirani klizački klubovi u Hrvatskoj, Povijest sporta*, 15 (58). 36 - 39.